

Πρόλογος

Η ιστορία τούτη σκοπό έχει να κάνει κατανοητό το σχηματισμό και την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινοτήτων που συγκρότησαν τη Βενετική Πολιτεία. Αντίθετα με όλες τις προγενέστερες γενικές ιστορίες της Βενετίας η παρούσα δίνει περισσότερο χώρο στα ναυτιλιακά ζητήματα, στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, στη μεταποίηση και στη λειτουργία της οικονομίας εν γένει. Προσπάθησα να πραγματευτώ δεόντως τις άλλες όψεις του βίου της Βενετίας: την καλλιτεχνική παραγωγή, τα πολιτικά γεγονότα, τις σημαίνουσες προσωπικότητες, τις περιβαλλοντικές και δημογραφικές συνθήκες· μια επίτομη ιστορία, όμως, είναι κατ' ανάγκην επιλεκτική. Κάθε συγγραφέας μπορεί να ελπίζει πως θα του συγχωρηθεί το ότι γράφει κυρίως για ό,τι γνωρίζει καλύτερα. Τις ναυτικές υποθέσεις τις έθεσα στο κέντρο της αφήγησής μου όχι μόνο γι' αυτόν το λόγο, αλλά και γιατί πιστεύω πως ο ρόλος τους στη διαμόρφωση της βενετικής κοινωνικής δομής και της ιστορικής τύχης της πόλης υπήρξε σημαντικός.

Οι μύθοι σχετικά με τη Βενετία αφθονούν και μαγεύουν ποιητές και πολιτικούς. Ορισμένοι είναι ατομικοί και γραφικοί· άλλοι είναι κοινωνικού περιεχομένου και αποδίδουν στη Βενετία τέλεια ελευθερία, τέλεια σοφία και αρετή, ή, σε άλλες περιόδους, το άκρον άωτον της τυραννίας, της κακίας και της ανηθικότητας. Δεν προσπάθησα να τοποθετηθώ ως προς όλους τους μύθους για τη Βενετία· παραείναι πολλοί. Συνειδητοποιώ ότι αγνόησα ακόμα και τη θρυλούμενη ίδρυση της πόλης από πρόσφυγες της επιδρομής των Ούννων του Ατίλα! Ούτε όμως προσπάθησα να απεμπλέξω την ιστορία μου εξολοκλήρου από τους μύθους. Η ιστορική έρευνα δεν μπορεί να τους καταστρέψει ολοσχερώς παρά μόνο διαπράττοντας κάτι σαν αυτοκτονία. Η δύναμη της φαντασίας είναι τέτοια, που η ιστορία ζωογονείται εν πολλοίς από την κατασκευή μύθων και το ξεσκέπασμά τους.

Για ορισμένους αναγνώστες μια πληρέστερη αφήγηση των παραδοσιακών μύθων θα υπηρετούσε τον καλό σκοπό να παρουσιάσει τους Βενετούς πιο ενδιαφέροντες. Άλλοι αναγνώστες πιθανώς να έλκονταν από πρόσθετες λεπτομέρειες σχετικά με τα θρησκευτικά κινήματα, τις εκστρατείες και τους διπλωματικούς ελιγμούς. Δεν παραμέλησα τελείως αυτά τα θέματα, αλλά ελπίζω πως η προσοχή που έδωσα στις

τέχνες και στα επαγγέλματα, με τα οποία οι Βενετοί έβγαζαν το ψωμί τους, στην εμπορική και χρηματοοικονομική επιδεξιότητά τους και στην πιο πεξή πλευρά της πολιτικής, θα ωθήσει εξίσου, αν όχι πιο αποτελεσματικά, τους αναγνώστες να ταυτιστούν με τους πολίτες και τους υπηκόους της Πολιτείας.

Αν κάποιες από τις ερμηνείες μου είναι αρκετά πρωτότυπες και στέρεα θεμελιωμένες σε πρωτογενείς πηγές ώστε να κινήσουν το ενδιαφέρον των ρεκτών της βενετικής ιστορίας, τους ζητώ να μου συγχωρέσουν τα σημεία που θα τους φανούν ότι «παρabiάζουν ανοικτές θύρες». Γράφοντας το βιβλίο είχα κατά νου συμπατριώτες μου που έλπιζα να τους κάνω να νοιαστούν κι αυτοί –όχι χωρίς κάποια δόση θυμασμού– για την πόλη της λιμνοθάλασσας, Γι' αυτούς επίσης σχεδίασα τους χάρτες, λαμβάνοντας υπόψη τη ρήση του George Lincoln Burr από το Πανεπιστήμιο Cornell, πρώτου δασκάλου μου στις ιστορικές σπουδές, ότι τα γεγονότα, για να γίνουν κατανοητά, πρέπει να χωροθετούνται: η ιστορία έχει δύο μάτια, τη χρονολογία και τη γεωγραφία. Αν κατάφερα, με τον τρόπο που πραγματεύομαι την οικονομική ιστορία, να ασχοληθώ εξίσου με τις τεχνικές, τη στατιστική οπτική και τις ανθρώπινες σχέσεις, αυτό το οφείλω στον Abbott Payson Usher, που υπήρξε δάσκαλός μου τόσο στο Cornell όσο και στο Harvard. Τις εικόνες τις διάλεξα έτσι ώστε να εικονογραφούν αλλά και να εξάπτουν την περιέργεια, ενώ για τους αναγνώστες που θα ήθελαν να ψάξουν βαθύτερα πρόσθεσα βιβλιογραφικές σημειώσεις, ως οδηγό στις πηγές μου και στα πρόσφατα επιστημονικά δημοσιεύματα.

Για πολλά χρόνια με βοήθησε στη Βενετία το προσωπικό των διαφόρων χώρων φύλαξης και μουσείων που μνημονεύω (συχνά πολύ συντηγημένα, είναι η αλήθεια) στις λεζάντες και στις βιβλιογραφικές σημειώσεις. Εδώ επιθυμώ να κατονομάσω εκτενέστερα τους φορείς, εκφράζοντας παράλληλα την ευγνωμοσύνη μου για την ευγένειά τους: Archivio di Stato di Venezia, Museo Civico Correr, Biblioteca Nazionale Marciana, Biblioteca Querini Stampalia, Gallerie dell' Accademia και άλλα μουσεία που υπάγονται στη Soprintendenza ai Monumenti, καθώς επίσης το Centro di Cultura του Ιδρύματος Giorgio Cini στο νησί Σαν Τζόρτζο Ματζόρε.

Για την αρωγή τους στην έρευνα αλλά και στη διαμόρφωση και ολοκλήρωση αυτού του βιβλίου επιθυμώ επίσης να ευχαριστήσω πολλούς ανθρώπους που με γενναιοδωρία αφιέρωσαν μέρος του χρόνου και των δεξιοτήτων τους και μοιράστηκαν μαζί μου τις γνώσεις τους, και ειδικά τους Richard Altobelli, G. Benzoni, W. J. Bouwsma, Fernand Braudel, A. Carile, Stanley Chojnacki, Gaetano Cozzi, Eugenio και Gilian Cucchini, James Davis, G. E. Ferrari, Lina Frizziero, Enno Gallo, Jean Georgelin, A. Giordani-Soika, P. F. Grendler, Hermann Kellenbenz, Ben Kohl, Luigi και Bianca Lanfranchi, Lilly και Angela Lavarello, François-Xavier Leduc, Robert Lopez, R. Morozzo della Rocca, Reinhold και Laura Mueller, T. Pignatti, G. Pillinini, Brian Pullan, Richard Rapp, Louise Buenger Robbert, Ruggiero Romano, G. B. Rubin de Cervin, Dana και Harriet Rouillard, G. Ruggiero, P. Selmi, G.

Tamba, Alberto Tenenti, Maria Francesca Tiepolo, Ugo Tucci. Πολλές χάριτες οφείλω στις Linda Vlasak και Victoria Dudley Hirsch των εκδόσεων του Πανεπιστημίου Johns Hopkins για τις ικανότητες και τη φαντασία τους στο να στήσουν το βιβλίο, και στους Heberton και Elinor Evans για την προσηνή φιλοξενία τους, που με στήριξε σε μια κρίσιμη στιγμή της παραγωγής του.

FREDERIC C. LANE

Ουέστμινστερ, Μασαχουσέτη

Μάρτιος 1973

